

Департамент освіти і науки
виконавчого органу Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації)
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Інститут післядипломної освіти

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ КИЄВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Методичні рекомендації

Педагогам,
учням,
батькам,
керівникам закладів
освіти

Київ — 2024

УДК: 37.091.2(477.411):613.8]:355.01](072)
Ф50

Рекомендовано до оприлюднення в Інтернеті
Вченою радою Інституту післядипломної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 6 від 04.06.2024 р.)

За загальною редакцією
Олени ФІДАНЯН, Михайла ВОЙЦЕХІВСЬКОГО

Рецензенти:

Митник О.Я., завідувач кафедри практичної психології Педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор;

Малишев В.В., професор кафедри фундаментальних та медико-профілактичних дисциплін Міжнародного європейського університету, доктор технічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України.

Організація освітньої діяльності в закладах освіти Києва
Ф50 в умовах воєнного стану. Методичні рекомендації : навч.-метод.
посіб. / Упоряд.: Фіданян О., Войцехівський М., Дідур О. ; за заг.
ред. О. Фіданян, М. Войцехівського. — Київ : Київ. столич. ун-т
ім. Б. Грінченка, 2024. — 428 с.

ISBN 978-617-658-123-9

У методичному пораднику зібрано рекомендації зі збереження і зміцнення ментального здоров'я. Узагальнено практики керівників закладів освіти із реалізації реформи «Нова українська школа», організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. Окреслено особливості організації освітньої діяльності в умовах воєнного стану. Запропоновано методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у 2024/2025 навчальному році. Визначено перспективи позакласної та позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Для вчителів, керівників закладів освіти, учнів, батьків, методистів методичних кабінетів та обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

УДК: 37.091.2(477.411):613.8]:355.01](072)

© Департамент освіти і науки виконавчого органу
Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації), 2024

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024
© Фіданян О., Войцехівський М., Дідур О., упорядкування, 2024

ISBN 978-617-658-123-9

<i>Наталія Дика, Наталія Розінкевич.</i> Особливості викладання української літератури в очному, дистанційному та змішаному форматах: методичні підказки	202
<i>Світлана Сафарян.</i> Забезпечення якості навчання зарубіжної літератури в умовах воєнного стану	216
<i>Людмила Співакова.</i> Застосування цифрових платформ, інструментів та додатків для підвищення ефективності навчання англійської мови: інтеграція цифрових та педагогічних технологій	224
<i>Лідія Дончук.</i> Розробка уроку до Дня рідної мови	233
<i>Оксана Лутанюк.</i> Емоційне налаштування учнів під час уроків української та літератури	240
<i>Алевтина Багінська.</i> Розвиток білінгвального середовища в закладі загальної середньої освіти (з досвіту роботи педагогічних працівників Лицею № 34 імені Віктора Максименка)	242
Природничо-математична галузь	255
<i>Ярослав Якунін.</i> Проєкт програми STEAM факультативу «Смартографія» для 7–9 класів: створення мотивації до вивчення предмета через спецінтерес дитини	255
<i>Людмила Булигіна.</i> Ефективне використання ресурсів ІТ студій Дія. Освіта на уроках інформатики	260
<i>Василь Заплатинський.</i> Викладання тематики воєнних небезпек в інтегрованому курсі «Здоров'я, безпека та добробут» та у предметі «Основи здоров'я»	261
<i>Вадим Гавронський.</i> Підготовка вчителів до впровадження принципів Нової української школи під час вивчення фізики в 7 класі	268
<i>Олександр Рудик.</i> Роль асинхронної дистанційної освіти	278
<i>Сергій Колесніков.</i> Інформаційні технології на уроках математики: проєкт «Каштан». Експертна система з математики для учнів 8 класу	279
<i>Ірина Воротникова.</i> Корисні ресурси для вчителів математики	285
<i>Вікторія Косик.</i> Активні покликання на е-ресурси з географії, фізики, хімії, біології	288
<i>Максим Рудич.</i> Подолання освітніх втрат із соціальної та здоров'язберезувальної освітньої галузі на прикладі ВШО	301
<i>Ірина Філоненко.</i> Методичні рекомендації щодо навчання хімії у 2022/2025 навчальному році	324
<i>Яна Коваль.</i> Вивчення теми «Різноманітність речовин» у 7 класі	329
<i>Галина Надточий.</i> Використання елементів гри у навчанні хімії	336
<i>Альона Пікож.</i> Використання інтеграційних елементів STEAM на уроках хімії	339

ді освіти. За допомогою цього методу учні не лише здобувають знання, а й розширюють власний світогляд. Випускник ліцею - це патріот України, який знає історію рідного міста та країни; компетентний мовець, що вільно спілкується як рідною, так й однією чи кількома іноземними мовами; має бажання до самоосвіти й доцільно використовує досягнення науки і техніки; підготовлений до успішної інтеграції в міжнародний освітній простір та глобалізованого ринку праці, де міжкультурне спілкування є ключовим для побудови міжнародних партнерства.

Природничо-математична галузь

Ярослав Якунін,

доцент кафедри природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидат хімічних наук

Проєкт програми STEAM факультативу «Смартографія» для 7–9 класів: створення мотивації до вивчення предмета через спецінтерес дитини

Концепція нової української школи називає STEM одним з своїх важливих інструментів. Усталена ідея, що формування фахових і соціальних компетентностей, науково обґрунтованої картини світу та розвиток особистості, можливі лише при академічному підході до вивчення предметів, викликає багато запитань. З одного боку, суттєва кількість інформації, що становить зміст шкільних предметів, складно сприймається учнями, залишається неусвідомленою (на рівні репродуктивних знань) і втрачається без необхідності використання у подальшо-

му житті. Таким чином, мета академічного підходу до середньої освіти, в основу якої покладено логічне і послідовне окреслення суми знань, необхідних для формування адекватного науковим уявленням світогляду учня, перетворюється на набір часто не зв'язаних один з одним островків інформації. Отже, головна ідея системності отриманих учнем знань не спрацьовує. Головним чином це відбувається через відсутність мотивації в учнів базової ланки середньої освіти. Дітей 10–15 років більше цікавить спілкування з однолітками, побудова стосунків, бажання проявити себе і самоствердитись. Іншими словами, знайти і зайняти комфортне місце у соціумі. У таких обставинах, аргументи про необхідність навчання для успішного майбутнього, якими зазвичай дорослі намагаються мотивувати дітей, виглядають для останніх не надто переконливо. Психологічною особливістю дітей даного віку є їхнє специфічне сприйняття картини майбутнього: це щось дуже віддалене в часі в межах майже безкінечно довгого життя. Поруч з їхньою нагальною потребою активно освоювати простір прямо зараз, думки про майбутнє не витримують конкуренції. Тож, вчителям залишається два шляхи: продовжувати шукати нові способи мотивації дітей до академічного навчання (і для якоїсь кількості учнів це спрацює), або спробувати орієнтуватись на спеціальні інтереси дітей, до яких вони мають схильності. При цьому слід пам'ятати, що мотивація є дуже крихкою конструкцією, яка легко ламається, якщо не отримує постійного підживлення у вигляді ситуацій успіху. А остання є абсолютно необхідною умовою для розвитку особистості. Нагадаємо, що регулярний неуспіх у справах, у майбутньому веде до ефекту «навченої беспорядності», коли людина сама обмежує собі шляхи розвитку, щоб уникнути невдалих результатів. Побороти результати сформованого таким чином ефекту дуже складно. Набагато простіше спитатися на ті речі й інтереси, які ведуть учня до успіху, зміцнюючи його мотивацію до розвитку, й формують відчуття того, що йому все підвладне, бажано лише цього забажати.

У цьому контексті STEM якраз і є тим інструментом, що має спиратися на спеціальні інтереси дитини. На нашу думку, широким полем для впровадження STEM програм є якраз ланка

5–9 класів, коли учні активно досліджують світ і їхні інтереси найбільш різноманітні. А старша школа, 10–11 класи, має бути профільною з академічним підходом. І якщо з останнім підходом у нашій системі освіти все більш-менш зрозуміло, то до бажаного різноманіття програм базової ланки освіти є багато запитань. Зазвичай, пропоновані програми STEM освіти (за винятком, мабуть, програм з робототехніки) нагадують зкомпільовані між собою фрагменти звичайних програм з академічним підходом підбору матеріалу. Обережність, з якою автори програм підходять до їх створення, можна пояснити тим, що для більшості вчителів буде незрозумілим, як працювати за програмою, яка сильно відходить від звичного для них стилю подання і опрацювання матеріалу й через це не буде мати попиту.

Для того, щоб спробувати розширити уявлення освітян про багатоманітність підходів до способів мотивації учнів і подання навчальних матеріалів, ми створюємо програму STEAM, до якої прагнемо залучити максимально можливу кількість корисної інформації, об'єднавши її навколо мистецтва фотографії. Наша програма розрахована на 3 роки (7–9 класи) і може бути впроваджена у якості факультативу. У основу цієї програми покладений такий спеціальний інтерес дітей, як фотографування на смартфон. Окремо слід зазначити, що даний спосіб отримання світлин і відео останнім часом виділяється в окремий вид творчості та, навіть, професійної діяльності. Поширеність смартфонів і їх постійне використання дітьми може, на нашу думку, стати тією основою, що дозволить вивчати окремі фрагменти шкільної програми без додаткових мотиваційних інструментів. З проектом програми з робочою назвою «Смартографія» можна ознайомитись та залишити відгук на персональному сайті Я. Ю. Якуніна (<http://surl.li/kprhj>).

Програма складається з 18 розділів (по 6 на рік), кожен з яких включає по 5 тем. Обов'язковим елементом кожного з розділів є індивідуальні проекти, які можуть бути виконані учнями, представлені на занятті з дотичного предмету та оцінені вчителем.

При створенні цієї програми ми намагалися максимально врахувати зазначені вище психологічні потреби дітей 12–15 річ-

ного віку. Так, у перших 6 розділах програми, ті що орієнтовані на учнів 7 класів, акцент зроблено на етику, естетику й приватність фотографічних зображень; правила оцінки й обговорення якості знімків; основи композиції, освітлення й фокусування зображень; технічні можливості смартфонів у різних жанрових режимах зйомки. При цьому піднімаються питання, дотичні до математики, фізики, технологій, мови, мистецтва, права, біології, основ здоров'я і безпеки, психології. Іншими словами, матеріал підібрано навколо таких навичок, якими учні вже активно користуються, і основним завданням першого року факультативу є корекція цих навичок, більш глибоке розкриття їх значення, розширення уявлень про ці навички і пропонування шляхів для їх вдосконалення, та розвитку емоційного інтелекту. Такий підхід покликаний зміцнити мотивацію дитини продовжувати вивчати мистецтво фотографії на більш глибокому рівні.

Наступні 6 розділів програми присвячені історії розвитку творчої фотографії та технічних засобів для отримання зображень, класичним і новітнім жанрам фотографії та смартографії, технічним засобам редагування та збереження зображень. Предмети, що є дотичними до цих розділів: фізика, хімія, біологія, історія і краєзнавство, мови, мистецтво, технології, інформатика. Другий рік факультативу покликаний дати можливість учням 8 класів більш суттєво зануритись у творчість і надати розуміння, що мистецтво фотозйомки має серйозний історичний і гуманітарний контекст. Що діяльність професійних фотографів не обмежується грамотною вибудовою композиції та освітлення, а вимагає вивчення об'єкта зйомки і вираження через знімок свого ставлення до нього й донесення відповідного емоційного посилу.

Останні 6 розділів програми присвячені роботі різноманітним прийомам роботи з відео: від зйомки звичайних відео-фрагментів, створення GIF-анімацій та 3D-моделей до роботи в жанрах відеокліп, інтерв'ю, навчальне відео. До даних розділів можуть бути дотичні інформатика, технології, історія, краєзнавство, мови, біологія, хімія, мистецтво, етика, естетика, право, педагогіка, психологія тощо.

Зазначимо, що перелік дотичних предметів не обмежується тими, що надані в переліку. Значною мірою успіх реалізації проекту «Смартографія» ми бачимо в творчому підході самих вчителів, які зможуть мотивувати учня до вивчення свого предмету через пропозицію виконання індивідуальних проєктів. Наприклад, у розділі «Архітектурна фотографія» учню можна запропонувати зробити знімки якоїсь історичної будівлі, що є в його місті (мистецтво), знайти інформацію про історію цієї будівлі (ІТ, краєзнавство), написати есе на основі зібраних матеріалів українською або англійською (мови), у якому висловити свої враження і відчуття (естетика, психологія). Або при розгляді різних специфічних технік зйомки можна запропонувати учневі виготовити спеціальні пристрої, такі як лайт-бокс для макрозйомки, чи застосунок для зйомки через мікроскоп (технології), та з їхньою допомогою дослідити (створити віртуальну колекцію тощо) рослини, комах, найпростіших (біологія), кристали, реакції (хімія), світлові ефекти (фізика) тощо. Виконання таких проєктів дозволить вчителю створити для учнів ситуацію успіху на уроці з того предмету, на якому їм не вдавалося показати достатньо високий рівень успішності.

Слід також зазначити, що даний факультатив не ставить за мету підготовку професійних фотографів, хоча, можливо, для когось цей дитячий інтерес і стане майбутньою професією. Мета даного факультативу,- скориставшись спеціальним інтересом дитини до фотографування смартфоном (якщо такий присутній), поширити мотивацію на вивчення інших дисциплін шкільного курсу і розвиватися в комфортному емоційно-психологічному середовищі.